

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
“NAXÇIVAN” UNİVERSİTETİ
FƏNN SİLLABUSU

Təsdiq edirəm: _____ **X.Əliyeva**

Tarix: 10 fevral 2022

Fənnin təsviri	Fənn (adı, krediti)	Kəlam elmi 3 kredit
	Fakültə	Xarici Dillər
	İxtisas	Dinşünaslıq 050202
	Səviyyə (bakalavriat, magistratura)	Bakalavriat
	Kurs	III
	Semestr	Yaz, 2021-2022 – ci tədris ili
	Təlimçi	Babayev Vüqar Səyyad oğlu
	e-mail	
	Telefon	
	Dərs günləri və saatları	III gün, V gün
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Baza/ Seçmə	Baza	
Tələb olunan dərsliklər və dərs materialları	Müasir Kəlam məsələləri-Adilə Tahirova	
İstifadə ediləcək web sahifələr	Islamansiklopedisi.org	
Fənnin xülasəsi	Fənnin tədris zamanı tələbələr hər hansı bir məsələni islam məzhəbləri və onların qollarının fikirlərinə uyğun öyrənib, həmçinin üsul və metodlarla araşdırılmasına çalışacaqlar.	
Fənnin məqsədləri	Tələbələrdə islamafob meyillərin aradan qalxmasına, hər hansı bir məsələdə vahid dini fikrin formalaşmasına köməklik etmək.	
Öyrənmə nəticələri	Kursun sonunda tələbələr bilməlidir: 1. Kəlam elminin mahiyyəti 2. Fiqhi məzhəblər 3. Etiqadi məzhəblər 4. Fiqhi və etiqadi məzhəblər arasındakı əlaqələr 5.	
Tədris metodları	Mühazirə	Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar verilir.
	Qrup müzakirəsi	Tələbələrə fərdi mövzuda təqdimatlar verilir və müzakirəsi aparılır.
	Təcrübi məşğələ	Yeni mövzu əyani vəsaitlərin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah edilməlidir.
	Simulyasiya	Tələbələrə dərsə aid fərdi laborator işləri verilməli və simulyasiya proqramlarından istifadə edilərək nəticələr qeyd edilməlidir.
	Layihə	Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar verilir
	Digər	Dərsin tədris zamanı mühazirə və seminar məşğələlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur.
Qiymətləndirmə	Mövzunun mənimsənilməsi	Faiz nisbəti (%) və ya bal
	Balların maksimum miqdarı	100 bal
	1. Semestr ərzində toplanmış maksimum bal	50 bal (50%)
	- Dərsə davamiyyətə görə maksimum bal	10 bal (10%)
	- Tələbələrin sərbəst işinə görə maksimum bal	10 bal (10%)
- Seminar və laboratoriya dərslərinin nəticələrinə görə maksimum bal	30 bal (30%)	

	<p>Qeyd: seminar dərslərində tələbənin jurnalda ən azı 3 (üç qiyməti olduğu halda, ona tədrisin bu növü üzrə ballar hesablanır. Əks təqdirdə tələbəyə bal hesablanmır.</p> <table border="1" data-bbox="459 165 1540 537"> <tr> <td data-bbox="459 165 1117 206">2. İmtahan nəticələrinə görə maksimum bal</td> <td data-bbox="1117 165 1540 206">50 bal (50%)</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="459 206 1540 537"> <p>3. Fənnin mənimsənilməsi qaydası: semestr ərzində imtahan nəticəsinə görə toplanan balların cəmi 50-dən yuxarı olan tələbələr fənni mənimsəmiş hesab edilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 51 baldan aşağı – “qeyri kafi” – F - 51 – 60 - “qənaətbəxş” – E - 61 – 70 – “kafi” – D - 71 – 80 – “yaxşı” – C - 81 – 90 – “çox yaxşı” – B - 91 – 100 – “əla” </td> </tr> <tr> <td data-bbox="459 537 1117 573" style="text-align: right;">Cəmi:</td> <td data-bbox="1117 537 1540 573">100 bal (100%)</td> </tr> </table>	2. İmtahan nəticələrinə görə maksimum bal	50 bal (50%)	<p>3. Fənnin mənimsənilməsi qaydası: semestr ərzində imtahan nəticəsinə görə toplanan balların cəmi 50-dən yuxarı olan tələbələr fənni mənimsəmiş hesab edilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 51 baldan aşağı – “qeyri kafi” – F - 51 – 60 - “qənaətbəxş” – E - 61 – 70 – “kafi” – D - 71 – 80 – “yaxşı” – C - 81 – 90 – “çox yaxşı” – B - 91 – 100 – “əla” 		Cəmi:	100 bal (100%)
2. İmtahan nəticələrinə görə maksimum bal	50 bal (50%)						
<p>3. Fənnin mənimsənilməsi qaydası: semestr ərzində imtahan nəticəsinə görə toplanan balların cəmi 50-dən yuxarı olan tələbələr fənni mənimsəmiş hesab edilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 51 baldan aşağı – “qeyri kafi” – F - 51 – 60 - “qənaətbəxş” – E - 61 – 70 – “kafi” – D - 71 – 80 – “yaxşı” – C - 81 – 90 – “çox yaxşı” – B - 91 – 100 – “əla” 							
Cəmi:	100 bal (100%)						
Qiymətləndirmə metodları	<p>Tapşırıqlar: Sərbəst iş mövzuları verilir və semestr sonu yoxlanılıb qiymətləndirilir.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İlk fikri hərəkətlər dövrü. Əhli sünənə kəlamçılıq. Kəlam-fəlsəfə münasibətlərinin başlaması. 2. Kəlam elminin tərifləri. Kəlam elminin mövzusu. Kəlam elminin məqsədi. Başlangıç dövrü əsərləri. 3. Etiqadi hökmlər. Əməli hökmlər. Əxlaqı hökmlər. Dəlil. Əqli Dəlil, nəqli dəlil. 4. Kəlam elmində istifadə edilən istidlal növləri. Dini metod. 5. Ümmətin ixtilafı. İctimai birlik. İlk fikri ayrılıqlar və məzhəblərin təqsimi. 6. Maturidiyyə məzhəbi. Maturidiyyə əsərləri. 7. Bidət nədir? Əhli bidətin əlamətləri. Məzhəblərə bölünmənin səbəbləri. 8. Mötəzilənin qolları. Mötəzilənin gətirdikləri. Mötəzilə-Şiə münasibəti. 9. Şiənin ana fikirləri. Şiənin qolları. Hz. Əlinin həyatında şialik. 10. İmamıyyənin əsas fikirləri. İmamıyyənin qolları. 11. Nübuvvət iddiası. Qiyamətin inkarı. Tənasüh. Rəcat. Bədaa. 12. Əhli beyt və başqaları. İmamət və əshabi – ikram. Hiss və məntiq. 13. Qədər və əhəmiyyəti. Cəbriyyə. Böyüklərin sözləri. Tərkib metodu. 14. Əski çağlarda astronomiya. İlahi kitabların tələqqisi. Təfsirlərdən örnək. 15. Bir mübahisənin hekayəsi. İlk mübahisə: Hz. Əlinin xilafəti. <p style="margin-left: 40px;">Təqdimat: Slaydlarla hazırlanan mövzular təqdimat şəkilində sunulur və qiymətləndirilir.</p> <p style="margin-left: 40px;">Kollokvium: Semestr ərzində 3 (üç) dəfə yazılı, şifahi və test şəkilində olur və qiymətləndirilir.</p>						
Qaydalar	<p>Davamiyyət: Fənn üzrə ayrılmış bütün saatların 25%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır.</p> <p>Buraxılmış imtahan və ya tapşırıqlar: Tələbə planlaşdırılan təqdimatda və ya imtahanda iştirak edə bilməyəcəyi təqdirdə əvvəlcədən məlumat verməlidir. Tam sinif iştirakı və təyin olunmuş ev tapşırığını yerinə yetirilməsi gərəkdir. Tədqiqat işlərində, hazırlanmış layihələrdə istifadə olunan mənbələrə istinad verilməlidir. Bununla birlikdə, tələbə tərəfindən təhlil edilmədən, yalnız istinad və sitatlardan ibarət olan hər hansı bir tədqiqat işi qəbul edilə bilməz. Testlər zamanı köçürmə, təyin edilmiş qaydalara tabe olunmadığı təqdirdə tələbə</p>						

		<p>imtahan nəticəsinin ləğv olunmağı ehtimalı daxil olmaqla cəzalandırılacaqdır. Təqdimatların / layihə sənədlərinin mövzuları fənni tədris edən müəllim tərəfindən əvvəlcədən müəyyənləşdiriləcəkdir. Müəllim ilə əvvəlcədən razılaşdırıldığı təqdirdə digər tələbələrə əməkdaşlığa icazə verilə bilər.</p>	
Tematik plan			
Həftə	Tarix	Mövzular	Dərslik / Tapşırıq / Ədəbiyyat
1	16.02.22	<p>Kəlamda bilik nəzəriyyəsi Bilik nəzəriyyəsinin mahiyyəti. Nəzəriyyənin yaranma tarixi və İslam terminologiyasında müxtəlif dövrlərdə aldığı adlar.</p>	<p>Əl ilm, Əl mərifə anlayışlarının araşdırılması və müzakirəsi. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 144-157</p>
2	23.02.22	<p>İman ilə küfr arasındakı sərhəd. İman termininin izahı Küfr termininin izahı Əsri səadət dövründən günümüzdə qədar olan küfr və iman anlayışlarının dəyişmələri. Səməvi dinlərdə küfr və imana baxışlar, verilən cəzalar və ya müjdələr.</p>	<p>Vəhdaniyyət, Bəs, Vacibiyyət terminlərinin təhlili. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 157-175</p>
3	02.03.22	<p>Tanrılaşdırmaq Tanrılaşdırma anlayışını daha çox istifadə edən məzhəblər. Şəxsiyyətin həddən artıq ucaldılması və ona ilahi quvvələrin verildiyinə inanma. Tanrılaşdırmanın qarşısının alınma tədbirləri və nəticələri.</p>	<p>Qülub, Qaliyyə və Taadi anlayışlarının araşdırılması və müzakirəsi. Islamansiklopedisi.org</p>
4	09.03.22	<p>Uluhiyyət məsələləri (Əksəriyyətin qəbulu) Allahın varlığının açıqlığı. Qurani Kərimin isbat yolu. İsbatı vacib anlayışı. Qurani kərimdə isbatı vaciblə əlaqəli ayələr. Dəlillər.</p>	<p>İsbatı Vacib və dəlillərin araşdırılması və izahı. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 175-187</p>
5	16.03.22	<p>Astronomiya və din Qurani Kərimdə Astronomyya haqqında olan Surə və Ayələr. Nizam dəlilinin astronomiya ilə əlaqəsi və izahı. Şiə alimlərinə görə nizam dəlili. Sünnə alimlərinin gözündə nizam dəlili.</p>	<p>İnayət, Nizamı a'lem, İlləti qaiyyə, İbda və ixtira dəlili terminlərinin istifadə olunduğu mənbələrin araşdırılması. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 187-199</p>
6	30.03.22	<p>Qurani Kərimə və İslam filosoflarına görə isbatı Vacib Qurani Kərimdə səbəblilik prinsipi və əsasları. İllət və Mə'lul ziddiyyətliliyi. Yaradanı bilməyin zəruriliyi və ya nəzəriliyi prinsipi.</p>	<p>İlhiyyət prinsipinin fəlsəfi səviyyədə ortaya qoyulması və təhlili Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 199-217</p>

7	06.04.22	Nübuvvət məsələsi Maturidiyyəyə görə nübuvvət. Mötəziləyə görə nübuvvət. Nübuvvəti inkar edən cərəyanlardan Bərahimə nümunəsində nübuvvətə etirazlar və onlara verilən cavablar.	Etiqadi məzhəblərə görə peyğəmbərlik anlayışı və görüşlər arasındakı fərqliliyin müəyyənləşdirilməsi və müzakirəsi Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 217-249
8	13.04.22	Qəza və Qədər məsələsi. Mütləq Cəbr Mütləq ixtiyar Cəbri-mütəvəssit Cəbr və ixtiyar.	Qədəriyyə və Mötəzilənin Cəbriyyə mütləq cəbr fikri haqqında görüşlərinin araşdırılması. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 249-257
9	20.04.22	Qəza və qədər sözlərinin lüğəvi mənaları. Qəza və qədər mövzusunda əhli sünne kəlamçılarının görüşləri. Qədər sözünün lüğəvi mənası Qəza sözünün lüğəvi mənası	Qəza və qədər sözlərinin Qurani Kərimdə istifadə olunduğu mənaları və bu ifadələrin işləndiyi ayə və surələrin araşdırılması və müzakirəsi. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 257-269
10	27.04.22	Allahın iradəsi, məşəti və feilləri Allahın sifətlərində vacib və muhal anlayışları. Feili sifətlərin ən əhəmiyyətli beş maddəsi. Yaratma, Hidayət vermə, Rəsul göndərmə, Diriltmə, Nemət vermə.	Təkvini və təşrii iradə anlayışlarının araşdırılması və müzakirəsi. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 269-276
11	04.05.22	Allahın elmi və insanın əməlləri. Allahın əzəli elminin dörd mərtəbəyə bölünməsi Elm. Kitabə. Məşəit. Yaratma. Allahın külliyatı və cuzini bilməsi.	Əzəliyyət anlayışının izahı və səməvi dinlərin bu haqdakı günləri. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 276-278
12	11.05.22	Qəza və qədər konteksində insan iradəsi Allahın hər şeyi əhatə edən iradəsi ilə insan iradəsinin əlaqəsi. Allahın mütləq qüdrəti ilə insan qüdrəti arasındakı əlaqə. Allahın mütləq elminin insan əməllərinə təsiri.	Mötəzilə, Maturidiyyə və Əşəriyyəyə görə qəza anlayışının izahlı müzakirəsi. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 278-326

13	18.05.22	Şiə əqidəsinə görə ədl Allahın ədalət sifətinin əhəmiyyəti. Şiə məzhəbində Allahın ədalətli yaradılış aləmində, ilahi qanunlarda və cəzada müxtəlif şəkildə təcəlli etməsi.	Allahın ədalət sifətinə daxil edilən sifətləri və daxil edilmə səbəblərinin izahı. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 326-335
14	25.05.22	Qəza və qədər kontekstində şər problemi İslam düşüncəsində metafizik və təbii şər anlayışları. Mötəzilənin şərlə bağlı iddiaları. Mötəzilənin Əhlul-ədl, əl-Ədliyyə və ya Əhlul ədl vət tovhid kimi adlandırılma səbəbləri.	Şər problemini həll etmək üçün ortaya qoyulmuş teodiseya və Tanrının ədalətinin sərhədsizliyinin araşdırılması. Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 335-363
15	01.06.22	Tədris olunan mövzuların ümumi təhlili	Müasir Kəlam məsələləri (Adilə Tahirova) Səh 144-363

Nö	Məşğələlərin adı	Saat mühazirə	Tarix	Qeyd
1	Kəlamda bilik nəzəriyyəsi, İman ilə küfr arasındakı sərhəd	2		
2	Tanrılaşdırmaq Uluhiyyət məsələləri (Əksəriyyətin qəbulu)	2		
3	Astronomiya və din Qurani Kərimə və İslam filosoflarına görə isbatı Vacib	2		
4	Nübuvvət məsələsi Qəza və Qədər məsələsi.	2		
5	Qəza və qədər sözlərinin lüğəvi mənaları Allahın iradəsi, məşəti və feilləri	2		
6	Allahın elmi və insanın əməlləri. Qəza və qədər kontekstində insan iradəsi	2		
7	Şiə əqidəsinə görə ədl Qəza və qədər kontekstində şər problemi	2		
8	Tədris olunan mövzuların ümumi təhlili	1		

Fənn müəllimi:

V.S.Babayev